

sporadicky likviduje zistené jedince boľševníka obrovského. Jeho porast v Lietavskej Závadke sa pokúsili zlikvidovať členovia Klubu turistov a horolezcov Javorník. Išlo o jedno-razovú akciu a populáciu sa podarilo oslabiť. Jej likvidácia, spolu s vytypovanými lokalitami pohánkovca japonského pozdĺž rieky Rajčianky a jej prítokov, je jedným z predmetov projektu Občianskeho združenia obcí Rajeckej doliny „Ochrana biodiverzity významných ekosystémov regiónov Rajecká dolina a Luhačovské Zálesí“.

* * *

Bremeno likvidácie invázií druhov rastlín je podľa novely č. 506/2013 Z. z. zákona o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 Z. z. na pleciach vlastníkov. Aj keď v súčasnosti pozorujeme, že problematika invázií druhov začína zaujímať širokú verejnosť, vlastníkov bude ťaž-

ké presvedčiť, aby opakovane vkladali úsilie a financie do činnosti, ktorej výsledok je často v nedohľadne. Priaznivo môže zapôsobíť vzor štátu a samospráv pri likvidácii invázií druhov na pozemkoch v ich vlastníctve a správe a pri prevencii ich šírenia.

RNDr. Anna Dobošová, *dobosova@soprs.sk*
Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Správa Národného parku Malá Fatra, Hrnčiariska 197, 013 03 Varín

Problematika invázií a invázií druhov organizmov sa na Slovensku skúmala v rámci výskumu synantropných rastlín a introdukcie cudzokrajných drevín už v prvej polovici 20. storočia. V roku 1969 bola založená pracovná skupina Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV pre výskum synantropnej flóry a vegetácie. V rokoch 1973 – 2008 sa na Slovensku organizovali medzinárodné vedecké konferencie o synantropnej flóre a vegetácii. Samotný termín *invázia* sa používal v súvislosti so šírením zavlečených druhov v lužných lesoch pri Dunaji a osobitne s inváziou agáta bieleho. Už v roku 1963 A. Jurko publikoval originálny príspevok o vplyve introdukcie agáta na lesnú vegetáciu Slovenska. Preto sme na výskum invázií zavlečených organizmov mohli a vedeli reagovať veľmi skoro. Prejavom tejto skutočnosti bolo organizovanie vedeckých konferencií (s medzinárodnou účasťou) o inváziách a invázií druhov organizmov na Slovensku. Prvá sa uskutočnila v roku 1996 pod záštitou Vedeckého výboru pre problémy životného prostredia (SCOPE) a do roku 2008 ďalších päť (v dvojročných intervaloch, okrem poslednej). Od začiatku boli zamerané na všetky skupiny organizmov – rastliny, živočíchy, huby, mikroorganizmy a toto celosvetovo jedinečné zameranie zotrvalo až do súčasnosti.

Šesť vedeckých konferencií o inváziách a invázií druhov organizmov na Slovensku

Cieľom konferencií bolo predovšetkým:

- prezentovať pokrok v invázií biologii a súčasný stav poznania biotických invázií a invázií druhov organizmov na Slovensku, resp. v stredoeurópskom priestore;
- venovať sa vo väčšej miere riešeniu praktických problémov a realizácii praktických opatrení v manažmente invázií druhov;
- vytvoriť priestor pre účasť ďalších rezortov (hospodárstva, dopravy, vnútra, zdravotníctva a školstva) v diskusii o aktuálnych otázkach invázií a invázií druhov na Slovensku.

Mimoriadny význam mala prvá konferencia, ktorá sa uskutočnila v roku 1996 v Nitre. Jej cieľom bolo upozorniť na problematiku invázií a invázií druhov a získať pre jej riešenie vedeckých a odborných pracovníkov na Slovensku. Vyjadrením tohto zámeru sú aj prijaté závery konferencie (Eliáš, 1997). Publikovaný zborník sme prezentovali s verejným uznaním prof. H. A. Mooneyho na valnom zhromaždení SCOPE v USA. Z podnetu konferencie bola pri ŠOP zriadená gestorská

skupina pre invázií rastliny, ktorá vykonávala konkrétnu činnosť až do jej zrušenia.

Ďalšie konferencie sa snažili hľadať odpovede na všetky otázky formulované v *Globálnom programe invázií druhov* (GISP), vrátane manažmentu invázií druhov na regionálnej a lokálnej úrovni. Zaoberali sa možnosťami jeho implementácie v podmienkach strednej Európy, osobitne na Slovensku, v jednotlivých rezortoch, najmä však životného prostredia a pôdohospodárstva, v nadväznosti na zákon o ochrane prírody a krajiny.

Z hľadiska riešenia problému bioinvázií na Slovensku mimoriadny význam mala tretia konferencia organizovaná v roku 2000 v Nitre s početnou účasťou pracovníkov Štátnej ochrany prírody. Prijaté závery veľmi konkrétne pomenovali stav riešenia problematiky na Slovensku, identifikovali najdôležitejšie invázií druhy rastlín na Slovensku a naliehavé úlohy, ktoré je potrebné riešiť v najbližšom období.

Štvrtá konferencia organizovaná v roku 2002 bola mimoriadna účasťou zoológov, ktorí prezentovali výsledky výskumu nepôvodných a invázií druhov živočíchov, oso-

bitne rýb, na Slovensku a v Českej republike. Z podnetu konferencie bol pripravený zoznam invázijských druhov rýb Slovenska a upresnené zoznamy invázijských druhov živočíchov, ktoré vedie rezortné pracovisko Ministerstva životného prostredia SR. Diskutovalo sa tiež o požiadavke prípravy národnej stratégie a akčného plánu pre invázijské druhy na Slovensku.

Problematika invázií je problematikou všetkých rezortov a celej spoločnosti. Piatu konferenciu sme preto pripravovali v snahe vytvoriť priestor pre účasť všetkých rezortov a pre účasť orgánov a organizácií, ktoré sa podieľajú na dovoze a rozširovaní nepôvodných druhov, vo väčšej miere ako doposiaľ sa venovať riešeniu praktických problémov a realizácii praktických opatrení v manažmente invázijských druhov. Závery mali vyústiť do národnej stratégie pre invázijské druhy v Slovenskej republike. Tento zámer sa však nepodarilo dosiahnuť. Na konferencii sa aktívne zúčastnili nakoniec iba dva rezorty – životného prostredia a pôdohospodárstva, ostatné nepovažovali problematiku za svoju vlastnú. Očakávali sme aj zástupcov sadovníckych a záhradkárskych firiem, záhradkárov, pestovateľov a drobnochovateľov, colných orgánov, dovozcov okrasných druhov, správcov vodných tokov

a iných. Piata konferencia ukázala, okrem iného, že manažment invadujúcich nepôvodných druhov nie je možné zvládnuť bez kooperácie dotknutých rezortov a oslovenia verejnosti, ako aj záujmových organizácií (rybári, poľovníci, záhradkári, drobnochovatelia).

Šiesta konferencia sa uskutočnila s odstupom štyroch rokov v novembri 2008 v Nitre, v jubilejnom roku 50. výročia založenia novej vednej disciplíny invázna ekológia. Mala prekonať existujúce bariéry a dosiahnuť stretnutie a diskusiu zástupcov rôznych rezortov a skupín, v záujme riešenia naliehavých úloh, ktoré od nás vyžadovala *Európska stratégia pre invázijské nepôvodné druhy* (2004), ako aj dokumenty *Organizácie ochrany rastlín Európy a mediteránnych oblastí* (EEPO). Na konferencii sa zúčastnili zástupcovia všetkých inšpektorátov životného prostredia SIŽP na Slovensku (inšpektori odborov inšpekcie ochrany prírody a krajiny z Košíc, Banskej Bystrice, Žiliny a Bratislavy), ktorí sledujú dodržiavanie nariadení (zákon, vyhláška) na zabránenie šírenia invázijských druhov a povinnosti vlastníkov likvidovať invázijské druhy na svojich pozemkoch. A tiež zástupcovia Národnej diaľničnej spoločnosti. Na konferencii referovali aj mladí vedeckí pracovníci, doktorandi a študenti SPU v Nitre, osobitne štu-

dijného programu Environmentálne manažerstvo, ktorí absolvujú predmety Manažment invázijských druhov rastlín, Environmentálna ekológia a Biosozológia (ochrana bio-diverzity).

Rokovanie konferencie potvrdilo, že predchádzajúce vedecké konferencie iniciovali a podporovali výskum invázijských druhov, rovnako tak aktivity v rezorte ochrany prírody a životného prostredia zamerané na manažment invázií a invázijských druhov na Slovensku. Preto je potrebné pokračovať v organizovaní ďalších konferencií v nasledujúcich rokoch. Slovenská republika mierne zaostala v riešení týchto problémov, čo sa prejavuje aj v absencii národných zoznamov invázijských druhov pre rôzne skupiny organizmov, najmä živočíchov. Doteraz nebola prijatá Národná stratégia pre invázijské nepôvodné druhy, ani Akčný plán pre invázijské druhy.

Literatúra

Eliáš, P. (ed.): *Invázie a invázijské organizmy*. Bratislava: SNK SCOPE a SEKOS, 1997, 213 s.

Prof. RNDr. Pavol Eliáš, CSc.,

pavol.elias@uniag.sk

Katedra ekológie Fakulty európskych štúdií a regionálneho rozvoja Slovenskej poľnohospodárskej univerzity, Mariánska 10, 949 76 Nitra

AKTUALITY

Výučba predmetu Manažment invázijských druhov rastlín na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre

Manažment biotických invázií a invadujúcich druhov si vyžaduje odborne pripravených manažérov na národnej a lokálnej úrovni. Táto problematika je súčasťou riadenia starostlivosti o životné prostredie v obciach, v poľnohospodárskej a ostatnej krajine. Preto, okrem

prípravy vysokošpecializovaných odborníkov v oblasti ochrany pred zavlečením cudzokrajných druhov, napr. v rámci vysokoškolského štúdia fyto-karantény a rastlinolekárstva, je potrebné pripraviť environmentálnych manažérov v oblasti riadenia ochrany druhovej štruk-

túry a diverzity prírodných ekosystémov. Implementácia Zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny novelizovaného v novembri 2013 a nadväzujúcej vyhlášky novelizovanej v roku 2014 v oblasti nepôvodných druhov živočíchov a rastlín a invázijských druhov živočíchov a rastlín vyžaduje prípravu odborníkov pre manažment invázijských druhov organizmov.

Na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite sme s prípravou absolventov začali v rámci študijného programu Manažment prírodných